

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па навуковай рабоце
БДУКМ

_____ В. Р. Языковіч
«__» _____ 2020 г.
Рэгістрацыйны № ВД-_____/вуч.

ІНСТРУМЕНТАЗНАЎСТВА І ІНСТРУМЕНТОЎКА

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-18 01 01
Народная творчасць (па напрамках), напрамку спецыяльнасці
1-18 01 01-02 Народная творчасць (інструментальная музыка),
спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02 Інструментальная музыка духавая*

Вучэбная праграма складзена ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту Рэспублікі Беларусь ОСВО 1-18 01 01–2013, вучэбнага плана ўстановы вышэйшай адукацыі па напрамаку спецыяльнасці. Рэгістрацыйны нумар С 18-1-68 / 17 вуч.

СКЛАДАЛЬНІК

А. Л. Карацееў, прафесар кафедры духавой музыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

кафедра інструментоўкі і чытання партытур установы адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі»;

Б. С. Чудакоў, дацэнт кафедры аркестравага дырыжыравання ўстановы адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі», заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай духавой музыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 8 ад 29.05.2019);

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 3 ад 19.02.2020)

Адказны за рэдакцыю: В. Б. Кудласевіч

Адказны за выпуск: А. Л. Карацееў

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Інструментазнаўства і інструментоўка» з'яўляецца адной з асноўных у працэсе падрыхтоўкі кадраў для музычнага мастацтва, у тым ліку і яе разнастайнасці – духовага мастацтва. Вучэбная дысцыпліна «Інструментазнаўства і інструментоўка» з'яўляецца ўзаемаабумоўленым тэарэтычна-практычным і творча-эксперыментальным модулем па засваенні будучымі кіраўнікамі аматарскіх калектываў навуковых, гітарных ведаў аб спецыфіцы эвалюцыі музычнага інструментарыя, яго класіфікацыі, мастацка-тэхнічных і функцыянальных асаблівасцях, развіцці творчых навыкаў і ўменняў па інструментоўцы музычных твораў для сучасных аркестраў духовых і ўдарных інструментаў.

Вучэбная дысцыпліна «Інструментазнаўства і інструментоўка» цесна звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як «Аркестравы клас», «Дырыжыванне», «Чытанне і аналіз аркестравых партытур» і інш.

Зместам вучэбнай праграмы прадугледжана фарміраванне наступных кампетэнцый будучых спецыялістаў народнай творчасці ў сферы духовай музыкі:

Інавацыйна-метадычная дзейнасць па акадэмічных кампетэнцыях спецыяліста:

АК-2. Валодаць сістэмным і параўнальным аналізам з мэтай вызначэння аптымальных мастацка-творчых задач для забеспячэння працэсу інструментоўкі музычных твораў з улікам існуючай практыкі функцыянавання аркестраў і ансамбляў духовых і ўдарных інструментаў.

АК-4. Умець працаваць самастойна па адборы музычных твораў з мэтай іх інструментоўкі для сучасных складаў аркестраў духовых і ўдарных інструментаў.

Патрабаванні да сацыяльна-асобасных кампетэнцый:

САК-5. Будучыя кіраўнікі аматарскіх калектываў павінны быць здольнымі да ўспрымання крытыкі з боку кіраўніцтва ўстановы, калег у галіне духовага мастацтва, а таксама да самакрытыкі.

САК-8. Будучыя кіраўнікі аматарскіх калектываў павінны праяўляць асабістую ініцыятыву, крэатыўнасць, у тым ліку арыентавацца ў нестандартных сітуацыях з мэтай аптымальнай

арганізацыі вучэбна-творчага працэсу ў аматарскім ці вучэбнам калектыве аркестра духавых і ўдарных інструментаў розных складаў.

Выканальніцкая дзейнасць

ПК-24. Падчас адбору вучэбнага і канцэртнага мастацкага рэпертуару і выданняў па спецыяльнай літаратуры ўлічваюцца матэрыялы, якія тычацца пытанняў і праблем па арганізацыі народнай творчасці.

ПК-26. Выступаць у якасці саліста-інструменталіста ў аматарскіх аркестрах духавых і ўдарных інструментаў розных складаў, і, магчыма, у прафесійных музычных калектывах, драматычных тэатрах, музычных тэатрах, тэатрах-студыях, на радыё, тэлебачанні, у канцэртных установах.

Творчая дзейнасць

ПК-27. Рабіць уласныя аранжыроўкі, інструментоўкі, апрацоўкі, пералажэнні і іншыя формы адаптацыі музычных твораў для вучэбнага і канцэртнага рэпертуару калектыву аркестра, ансамбля духавых і ўдарных інструментаў.

ПК-28. Самастойна падбіраць рэпертуар з улікам лепшых узораў інструментавак канцэртных праграм для розных складаў аркестра, ансамбля духавых і ўдарных інструментаў.

ПК-29. Садзейнічаць творчым выступленням калектываў аркестраў, ансамбляў духавых і ўдарных інструментаў і весці плённую канцэртна-выканальніцкую дзейнасць у рэгіёне і па-за яго межамі з улікам уключэння ў рэпертуар калектываў асабістых інструментавак канцэртных праграм для розных складаў аркестра, ансамбля духавых і ўдарных інструментаў.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – падрыхтоўка высокакваліфікаваных спецыялістаў вышэйшай адукацыі, якія здольны выконваць розныя формы інструментавак у адпаведнасці з тым складам аркестра ці ансамбля, з якім яны будуць самастойна працаваць (тыпавыя, а таксама эксперыментальныя склады аркестраў, ансамбляў духавых і ўдарных інструментаў).

Асноўная задача вучэбнай дысцыпліны – атрыманне ведаў па гісторыі эвалюцыі духавага і ўдарнага музычнага інструментарыя і яго тыпалогіі, развіццё асабістых навыкаў, уменняў студэнтаў па інструментоўцы рознажанравых музычных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў, якая ўключае наступныя пытанні:

– класіфікацыя сучасных духавых і ўдарных музычных інструментаў, іх мастацка-выразныя, тэхнічна-выканальніцкія і функцыянальныя асаблівасці;

– дакладнае нотаграфічнае афармленне ў камп'ютарным выглядзе партытуры і асабістых партый выканаўцам ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў у працэсе стварэння асабістых інструментаў для розных складаў ансамбляў, аркестраў духавых і ўдарных інструментаў у адпаведнасці з існуючымі патрабаваннямі да выкарыстання аптымальных штрыхоў, традыцыйных і спецыфічных прыёмаў гуказдабывання, жанрава-стылістычных асаблівасцей з улікам выкладання музычнай фактуры, музычнай драматургіі, прыёмам інструментаўкі і функцый духавых і ўдарных інструментаў;

– расшыфроўка існуючай спецыяльнай тэрміналогіі музычнага мастацтва, у тым ліку духавага мастацтва.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнты павінны ведаць:

- гісторыю і тэорыю інструментазнаўства;
- класіфікацыю, функцыянальныя і мастацка-выканальніцкія асаблівасці тыпавых і эксперыментальных складаў ансамбляў ці аркестраў духавых і ўдарных інструментаў;
- тэорыю інструментаўкі;
- прынцыпы і прыёмы інструментаўкі, аранжыроўкі, пералажэння, апрацоўкі і іншых форм адаптацыі музычных твораў;
- сутнасць аркестравага і ансамблевага выканальніцтва і вызначэнне адпаведных задач у працэсе інструментаўкі музычных твораў;
- мастацка-творчыя, арганізацыйна-метадычныя асаблівасці работы па афармленні ў камп'ютарным выглядзе партытур і асабістых партый выканаўцам для ансамбляў ці аркестраў духавых інструментаў;
- этапы работы над інструментаўкай музычных твораў, іх змест і задачы;
- музычную фактуру, яе сутнасць, разнастайнасці тыпаў і іх асаблівасці;
- фактуру меладычных аркестравых галасоў;
- асаблівасці выканання розных варыянтаў інструментаўкі таго ці іншага музычнага твора і яго трактоўкі;

– функцыянальныя, мастацка-выразныя, тэхнічна-выканальніцкія магчымасці духавых і ўдарных інструментаў і спецыфіку іх выкарыстання ў ансамблі ці аркестры розных складаў;

умець:

– ажыццяўляць напісанне асноўных і варыянтных разнастайнасцей інструментавак на тыпавы ці іншы склад ансамбля, аркестра духавых інструментаў;

– дакладна афармляць партытуры ў адпаведнасці з існуючымі патрабаваннямі;

– адаптаваць партытуру музычнага твора да наяўнага складу аркестра ці ансамбля;

– вызначаць аптымальныя формы інструментоўкі музычнага твора;

– ажыццяўляць лагічную пабудову меладычнага голасавядзення, гарманічнага суправаджэння, кантрапункта, фразіроўкі;

– вызначаць адпаведны дынаміка-акустычны баланс гучання ансамбля аркестравых груп у межах аркестравага калектыву;

– вырашаць пытанні з мэтай здольнасці выканання метра-рытмічных цяжкасцей удзельнікамі той ці іншай аркестравай групы і магчымай адаптацыі адпаведнага музычнага матэрыялу з улікам іх падрыхтоўкі;

– ажыццяўляць напісанне інструментавак старадаўняй, сучаснай музыкі з улікам жанрава-стылявых асаблівасцей яе выканання ансамблямі, аркестрамі духавых і ўдарных інструментаў;

валодаць:

– асноўнай тэрміналогіяй сферы духавага мастацтва, якая тычыцца інструментоўкі і спецыфікі выканальніцтва на духавых і ўдарных інструментах;

– прыёмамі інструментоўкі ў розных формах адаптацыі музычных твораў;

– камп'ютарным наборам нотнага тэксту ў розных камп'ютарных праграмах (*Sibelius; Final*);

– навыкамі пошуку ў розных фондах музычных твораў, якія неабходна інструментаваць на ансамбль ці аркестр духавых і ўдарных інструментаў;

– спецыфікай выкарыстання эпізадычных музычных інструментаў у складзе аркестра духавых і ўдарных інструментаў і напісання партый для гэтых інструментаў;

– вызначэннем адпаведнага інтэрвалу транспазіцыі для транспануючых інструментаў;

– тэхнікай чытання партытур музычных твораў і аналізу складу ансамбля, аркестра, іх груп ці асобных інструментаў;

– сучаснымі прыёмамі ігры і штрыхамі, якія характэрны для джазавай і эстраднай музыкі і гэтай жанравай стылістыцы.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» ўсяго прадугледжана 374 гадзіны, з якіх 137 гадзін – аўдыторныя (30 – лекцыі, 6 – семінарскія, 10 – практычныя, 104 – індывідуальныя) заняткі.

Рэкамендаваныя формы кантролю ведаў – залікі, экзамены.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны

Мэта, змест, задачы вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» і яе месца ў падрыхтоўцы кіраўнікоў аматарскіх духавых аркестравых калектываў.

Асноўная мэта вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка». Роля музычна-тэарэтычнага і творча-практычнага блока «Інструментазнаўства – Інструментоўка» ў прафесійнай падрыхтоўцы будучых кіраўнікоў аматарскіх мастацкіх ансамблевых, аркестравых калектываў духавых і ўдарных інструментаў.

Вучэбная дысцыпліна «Інструментазнаўства і інструментоўка» як галіна спецыяльных музычна-тэарэтычных ведаў, практычна-творчых навыкаў і ўменняў.

Асноўныя задачы вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка».

Змест вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка». Асноўныя віды заняткаў, асноўныя патрабаванні па вывучэнні зместу вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка», формы бягучага і выніковага кантролю ведаў.

Месца вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» ў падрыхтоўцы кіраўнікоў аматарскіх духавых ансамблевых, аркестравых калектываў на сучасным этапе развіцця нацыянальнай і сусветнай мастацкай культуры і духавога мастацтва.

I. Тэарэтычны раззел

«Інструментазнаўства і тэорыя інструментоўкі»

Тэма 1.1. Тэрміналогія дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка», навуковыя метады даследавання, сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі

Сутнасць, вызначэнне тэрміна «інструментазнаўства» і яго параўнальны аналіз з тэрмінам «арганалогія». Навуковыя метады даследавання ў інструментазнаўстве і іх сутнасць (арганалагічны, музычна-эстэтычны метады даследавання).

Сутнасць, вызначэнне тэрміна «інструментоўка». Асноўныя задачы па інструментоўцы музычных твораў. Формы інструментоўкі, іх вызначэнне і сутнасць.

Сувязь інструментазнаўства з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі.

Сувязь і ўзаемаабумоўленасць зместу вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» з адпаведнымі ведамі па музычна-тэарэтычных і спецыяльных вучэбных дысцыплінах: гісторыя музычнага мастацтва, сальфеджыя, тэорыя музыкі, гармонія, поліфанія, аналіз музычных форм, аркестравы клас, камерна-інструментальны ансамбль, метадыка работы з ансамблем і аркестрам духавых інструментаў, метадыка выкладання спецыяльных дысцыплін, чытанне і аналіз аркестравых партытур, аркестравая і ансамблевая літаратура і г. д.

Тэма 1.2. Духавыя і ўдарныя інструменты: тыпалогія, дынаміка-акустычныя асаблівасці, састаўныя часткі

Сусветна вядомыя сістэмы класіфікацыі музычных інструментаў і іх сутнасць (старажытнакітайская сістэма Баэцыя, старажытнарымская сістэма Касіадора, старажытнаіспанская сістэма Ісідора Севільскага, старажытнаарабская сістэма Авіцэны (Ібн Сіна) і інш.; класіфікацыйныя падыходы з мэтай тыпалогіі музычных інструментаў бельгійцаў Франсуа Агюста Геварта і Віктара Шарля Маёна, шведа Тобіаса Юхана Хенрыка Норлінда і Эрнста Эмсхаймера, французца Андрэ Шэфнера, немца Ганса Гейнца Дрэгера і інш.). Сутнасць універсальнай структурнай класіфікацыі музычных інструментаў нямецкіх арганалагаў Курта Закса і Эрыха фон Хорнбостэля. Сістэматызацыя духавых, ударных музычных інструментаў у адпаведнасці з агульнапрынятай класіфікацыяй і іх месца ў сусветнай арганалогіі.

Сучасная класіфікацыя тыпавога традыцыйнага і мадыфікаванага інструментарыя, яго функцыі, мастацка-выканальніцкія асаблівасці (чатыры групы музычных інструментаў: 1) ідыяфоны; 2) мембранафоны; 3) хардафоны; 4) аэрафоны).

Тыпавыя выканальніцкія формы, у якіх выкарыстоўваюцца духавыя інструменты. Спецыфіка ўключэння духавых інструментаў у сучасную выканальніцкую практыку (сольнае выка-

нальніцтва; ансамблевае выканальніцтва; аркестравае выканальніцтва).

Асаблівасці інтанавання пры выкананні на духавых інструментах (канструктыўныя і тэхналагічныя недахопы і шляхі іх пераадольвання). Узаемаабумоўленасць дакладнага інтанавання і канструктыўных асаблівасцей.

Спецыфіка і асноўныя віды настройкі духавых інструментаў (*меладычны і гарманічны віды настройкі – іх сутнасць і асаблівасці тэхналогіі*).

Выкарыстанне розных спосабаў настройкі з улікам канструктыўных асаблівасцей духавых інструментаў (*пры дапамозе слыху; пры дапамозе цюнера; па камертоне; па гучанні другога інструмента – фартэпіяна ці якога-небудзь духавага інструмента – габой, кларнет, карнэт, труба; карэкціроўка строю ў працэсе выканання той ці іншай паслядоўнасці інтэрвалаў і г. д.*).

Улік асаблівасцей і спосабаў карэкціроўкі інтанавання духавых інструментаў у працэсе сольнага ці сумеснага выканальніцтва: 1) прыцып ладатанальнага цягацення; 2) выкарыстанне дадатковай аплікатуры; 3) змяненне параметраў апертуры і амбушура; 4) карэкцыя экспрэсіі выканальніцкага дыхання.

Музычны гук і яго асаблівасці ўспрымання ў гучанні духавых і ўдарных музычных інструментаў. Асноўныя спецыфічныя ўласцівасці музычнага гуку. Асноўныя віды музычнага слыху (абсалютны, стылёвы і інш.). Крытэрыі ўспрымання музычнага гуку ў гучанні духавых і ўдарных музычных інструментаў. Асноўныя задачы па развіцці музычнага слыху. Сутнасць канцэпцыі П. Сёке аб асаблівасцях успрымання гукаў.

Галоўныя састаўныя часткі духавых і ўдарных музычных інструментаў (гучальнае цела ці вібратар, гукаўтваральнік, рэзанатар і інш.).

Фактары, якія абумоўліваюць спецыфіку прыёмаў гуказдабывання на духавых інструментах (наяўнасць абертанаў, матэрыял, з якога вырабляецца музычны інструмент, таўшчыня ці маса гучальнага цела, спосаб гукаўтварэння, велічыня мензуры).

Тэма 1.3. Інструменты, якія транспануюць: сутнасць, класіфікацыя, строй, натацыя ў працэсе інструментоўкі

Сутнасць і вызначэнне тэрмінаў «транспазіцыя», «транспанаванне», «інтэрвал транспазіцыі». Узнікненне натацыі для інструментаў, якія транспануюць. Прынцып класіфікацыі інструментаў, якія транспануюць (асаблівасці тэсітуры гучання). Сутнасць паняцце «строй» у музычным мастацтве і яго разнастайнасці (мелодыка-інтанацыйны, гарманічны, кампрамісны). Сутнасць паняцця «строй інструмента» і яго асноўныя разнастайнасці для інструментаў, якія транспануюць. Вывучэнне асаблівасцей натацыі інструментаў, якія транспануюць, у ансамблевых, аркестравых партытурах і партыях.

Тэма 1.4. Група лабіяльных інструментаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці

Група лабіяльных інструментаў і іх функцыянальнае выкарыстанне ў складзе ансамбля ці аркестра духавых інструментаў. Строй, натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей лабіяльных духавых інструментаў (флейта-пікала, флейта-сапрапа, флейта-альт, флейта-бас).

Тэма 1.5. Група язычковых інструментаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці

Група язычковых інструментаў і іх функцыянальнае выкарыстанне ў складзе ансамбля (аднайменныя, роднасныя, змешаныя саставы). Выкарыстанне язычковых інструментаў у аркестры духавых інструментаў (малы медны, вялікі медны, змешаны малы, вялікі змешаны). Строй, натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей язычковых духавых інструментаў (габой, англійскі ражок, кларнет-пікала in Es, кларнет-сапрапа in B, кларнет-сапрапа in A, кларнет-бас in B; фагот).

Тэма 1.6. Група саксафонаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці

Група саксафонаў і іх функцыянальнае выкарыстанне ў складзе ансамбля (аднайменныя, роднасныя, змешаныя саста-

вы). Выкарыстанне групы саксафонаў у аркестры духавых інструментаў (малы медны, вялікі медны, змешаны малы, вялікі змешаны). Строй, натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей язычковых духавых інструментаў (саксафон-сапраніна in Es, саксафон-сапрана in B, саксафон-альт in Es, саксафон-тэнор in B, саксафон-барытон in Es і інш.).

Параўнальны аналіз выкарыстання і функцыянальных асаблівасцей групы саксафонаў у эстрадных аркестрах і аркестрах духавых і ўдарных інструментаў.

***Тэма 1.7. Група характарных інструментаў:
мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці***

Група характарных інструментаў і іх функцыянальнае выкарыстанне ў складзе ансамбля (аднайменныя, роднасныя, змешаныя саставы). Сутнасць фарміравання групы, яе гістарычная і мастацка-выразная значнасць у духавой музыцы. Выкарыстанне групы характарных інструментаў у аркестры духавых інструментаў (малы медны, вялікі медны, змешаны малы, вялікі змешаны). Строй, натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей групы характарных інструментаў духавых інструментаў (валторна in Es, валторна in F; мелафон in F, труба in B; трамбон in B).

***Тэма 1.8. Група ўдарных і эпізадычных інструментаў:
мастацка-выканальніцкія, тэхнічныя асаблівасці
і іх выкарыстанне ў аркестры духавых інструментаў***

Група ўдарных інструментаў і іх функцыянальнае выкарыстанне ў складзе ансамбля (аднайменныя, роднасныя, змешаныя саставы).

Выкарыстанне групы ўдарных інструментаў у аркестры духавых інструментаў (малы медны, вялікі медны, змешаны малы, вялікі змешаны). Натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей групы ўдарных інструментаў.

Разнастайнасці эпізадычных інструментаў, якія найбольш часта выкарыстоўваюцца ў ансамблях ці аркестрах духавых

і ўдарных інструментаў. Натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей эпизадычных інструментаў.

***Тэма 1.9. Група асноўных амбушурных медных
духавых інструментаў: мастацка-выканальніцкія
і тэхнічныя асаблівасці***

Група асноўных амбушурных медных духавых інструментаў і іх функцыянальнае выкарыстанне ў складзе ансамбля (аднайменны, роднасны, змешаны). Выкарыстанне групы асноўных амбушурных медных духавых інструментаў у аркестры духавых інструментаў (малы медны, вялікі медны, змешаны малы, вялікі змешаны). Строй, натацыя, дыяпазон гучання, функцыянальная спецыфіка, характарыстыка мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх асаблівасцей групы асноўных амбушурных медных духавых інструментаў (карнет-сапраніна in Es, карнет-сапрана in B; флюгельгорн in F і in B, альтгорн in Es, тэнор-горн in B, барытон-горн in B, эўфоніум in B, туба in Es, туба in B, сузафон in B).

***Тэма 1.10. Ансамбль духавых інструментаў:
вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя,
мастацка-выканальніцкія асаблівасці***

Асноўныя склады ансамбляў духавых і ўдарных інструментаў (аднайменныя, роднасныя, змешаныя саставы). Функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці ансамбляў духавых, ударных інструментаў і іх выкарыстанне ў сучаснай выканальніцкай практыцы. Размеркаванне галасоў у ансамблі духавых і ўдарных інструментаў і іх нотаграфічнае афармленне. Жанравыя асаблівасці твораў для ансамбляў духавых і ўдарных інструментаў (аднайменныя, роднасныя, змешаныя саставы).

***Тэма 1.11. Аркестр духавых і ўдарных інструментаў:
вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя,
мастацка-выканальніцкія асаблівасці***

Асноўныя склады аркестраў духавых інструментаў (малы медны, вялікі медны, змешаны малы, вялікі змешаны). Іх функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці і выкары-

станне ў сучаснай выканальніцкай практыцы. Размеркаванне галасоў у аркестры духавых і ўдарных інструментаў і іх нотаграфічнае афармленне. Жанравыя асаблівасці твораў для асноўных складаў аркестраў духавых і ўдарных інструментаў.

Тэма 1.12. Асаблівасці падрыхтоўчага этапу інструментоўкі музычных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў

Асноўны змест і патрабаванні падрыхтоўчага этапу работы па інструментоўцы музычнага твора ў гучанні ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў (выбар твора; вызначэнне складу ансамбля ці аркестра; выбар адпаведнай танальнасці для інструментоўкі музычнага твора).

Асноўныя патрабаванні па састаўленні плана работы падрыхтоўчага этапу работы па інструментоўцы музычнага твора ў гучанні ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў.

Асноўныя патрабаванні і задачы пры інструментоўцы музычных твораў для ансамбля ці аркестра духавых і ўдарных інструментаў.

Тэма 1.13. Асноўныя тыпы музычнай фактуры і яе асаблівасці

Сутнасць і вызначэнне тэрміна «facture» і асаблівасць яго выкарыстання ў музычным мастацтве. Асноўныя кампаненты музычнай фактуры. Узаемасувязь выбару музычнай фактуры з музычна-эстэтычнымі нормаў гістарычнай эпохі, вызначаным інструментальным складам для інструментоўкі твора, музычным жанрам, стылявымі асаблівасцямі творчасці кампазітараў. Асаблівасці поліфанічнага стылю ў музычным мастацтве і яго ўзаемасувязь з музычнай фактурай (кантрасная поліфанія, імітацыйная поліфанія). Асаблівасці гамафонна-гарманічнага стылю ў музычным мастацтве і яго ўзаемасувязь з музычнай фактурай. Асноўныя аркестравыя групы і іх унутрыфункцыянальныя асаблівасці (меладычныя галасы, двугарадныя меладычныя галасы, галасы гарманічнага суправаджэння). Асноўныя тыпы музычнай фактуры і іх асаблівасці (аркестравы ўнісон; мелодыя і акампанемент; другі меладычны голас;

шматгалосны выклад; кантрапунктная фактура; акордавая фактура; складаная фактура).

***Тэма 1.14. Асноўныя праблемы інструментоўкі
музычных твораў для ансамбля, аркестра духавых
і ўдарных інструментаў***

Асаблівасці інструментоўкі мелодыі ў творах для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў (інструментоўка мелодыі для саліруючага інструмента ў адпаведнасці з яго тэсітурай гучання; інструментоўка мелодыі пры ўнісонным і актаўным дубліраванні; інструментоўка шматгалоснай мелодыі). Асаблівасці інструментоўкі рытмагарманічнага фону і акампанемента, акордаў (інструментоўка tutti, размяшчэнне галасоў у акордзе, баланс рэгістраў, дынамікі і спалучэнне тэмбраў). Асаблівасці інструментоўкі голасавядзення і кантрапункта.

II. Практычна-творчы раздзел
**«Інструментоўка твораў для ансамбля
і аркестра духавых і ўдарных інструментаў»**

***Тэма 1. Практычная інструментоўка твораў
для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў***

Сутнасць і задачы практычнай інструментоўкі твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў у працэсе творча-эксперыментальных індывідуальных заняткаў.

Тэхналогія і асноўныя патрабаванні да інструментоўкі фартэпіянных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў (улік шыраты дыяпазону, абмежаванасць гучання, педалізацыя, тэмбрава-каларыстычная, дынаміка-акустычная і мастацка-тэхнічная спецыфіка гучання фартэпіянных твораў у працэсе іх адаптацыі да гучання ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў).

Тэхналогія і асноўныя патрабаванні да інструментоўкі сімфанічных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў (параўнальны аналіз тэмбрава-каларыстычнай, дынаміка-акустычнай і мастацка-тэхнічнай спецыфікі гучання сімфанічнага аркестра і інструментальных складаў духавых і ўдарных інструментаў).

Стадыі працэсу інструментоўкі сімфанічных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў (выбар, музычна-тэарэтычны і мастацка-выканальніцкі аналіз твора; асноўныя задачы падрыхтоўчага этапу: пытанне аб магчымасці змянення агульнай танальнасці арыгінальнага твора і вызначэнне аптымальнай танальнасці для інструментоўкі; састаўленне плана работы; размеркаванне мастацка-выразных сродкаў; вызначэнне тыпу фактуры; улік тэмбрава-каларыстычнай, дынаміка-акустычнай і мастацка-тэхнічнай спецыфікі гучання сімфанічнага аркестра і інструментальных складаў духавых і ўдарных інструментаў).

Выбар формы інструментоўкі і асноўныя мастацка-творчыя задачы ў працэсе адаптацыі музычнага твора для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў.

Тэхналогія інструментоўкі мелодыі, гарманічнага суправаджэння. Тэхналогія інструментоўкі аркестравай фактуры.

Тэхналогія інструментоўкі твораў для салістаў-вакалістаў, хору, салістаў-інструменталістаў з аркестрам духавых і ўдарных інструментаў. Тэхналогія інструментоўкі рознажанравых твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў (народная, класічная, эстрадная, джазавая музыка).

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Раздзелы і тэмы	Агульная колькасць гадзін				КСР	Форма кантролю
	лекцыі	семінары	практ.	індывід.		
Уводзіны	2					
I. Тэарэтычны раздзел «Інструментазнаўства і тэорыя інструментоўкі»	28	6	10		21	
Тэма 1.1. Тэрміналогія вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка», навуковыя метады даследавання, сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі	2	1			8	тэст
Тэма 1.2. Духавыя і ўдарныя інструменты: тыпалогія, дынаміка-акустычныя асаблівасці, састаўныя часткі	2				1	франтальнае апытанне
Тэма 1.3. Інструменты, якія транспануюць: сутнасць, класіфікацыя, строй, натацыя ў працэсе інструментоўкі	2	1			1	франтальнае апытанне
Тэма 1.4. Група лабіяльных інструментаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці	1				1	індывід. заданні
Тэма 1.5. Група язычковых інструментаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці	2				1	індывід. заданні
Тэма 1.6. Група саксафонаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці	2				1	індывід. практыкаванні
Тэма 1.7. Група характарных інструментаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці	2	1			1	індывід. заданні

Тэма 1.8. Група ўдарных і эпізадычных інструментаў: мастацка-выканальніцкія, тэхнічныя асаблівасці і іх выкарыстанне ў аркестры духавых інструментаў	1				1	індывід. практыкаванні
Тэма 1.9. Група асноўных амбушурных медных духавых інструментаў: мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці	4	1			1	індывід. заданні
Тэма 1.10. Ансамбль духавых інструментаў: вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці	2	1			1	індывід. практыкаванні
Тэма 1.11. Аркестр духавых і ўдарных інструментаў: вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці	2	1			1	індывід. заданні
Тэма 1.12. Асаблівасці падрыхтоўчага этапу інструментарна-музычных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў	2				1	індывід. практыкаванні
Тэма 1.13. Асноўныя тыпы музычнай фактуры і яе асаблівасці	2				1	індывід. практыкаванні
Тэма 1.14. Асноўныя праблемы інструментарна-музычных твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў	2		10		1	індывід. практыкаванні
II. Практычна-творчы раздзел «Інструментарна-музычныя твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў»				64	10	
Тэма 1. Практычная інструментарна-музычныя твораў для ансамбля, аркестра духавых і ўдарных інструментаў				64	10	
Усяго 110 гадзін, з якіх:	30	6	10	64	31	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Прыкладная тэматыка і метадычныя ўказанні да семінарскіх заняткаў вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка»

Тэматыка семінарскіх заняткаў для студэнтаў дзённай формы навучання па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках), напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-02 Народная творчасць (інструментальная музыка), спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02 Інструментальная музыка духавая.

Семінар № 1 (2 гадзіны)

1. Месца вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» ў падрыхтоўцы кіраўнікоў аматырскіх духавых аркестравых калектываў.

2. Тэрміналогія вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка», навуковыя метады даследавання, сувязь з іншымі дысцыплінамі.

3. Інструменты, якія транспануюць: сутнасць, класіфікацыя, строй, натацыя ў працэсе інструментоўкі.

4. Духавыя і ўдарныя інструменты: тыпалогія, дынаміка-акустычныя асаблівасці, састаўныя часткі духавых і ўдарных інструментаў.

Літаратура

1. *Вилковир, Е.* Практический курс инструментовки для духового оркестра : учеб. пособие / Е. Вилковир ; ред. Д. Блюм. – М., 1963. – С. 18–47, 144–176, 244–272.

2. *Глинка, М.* Заметки об инструментовке / М. Глинка : полн. собр. соч. – М., 1973. – Т. I. – С. 47–51.

3. Инструментовка для духового оркестра : учеб. пособие / ред.-сост. Б. Т. Кожевников. – М., 1978. – С. 3–4.

4. *Римский-Корсаков, Н.* Основы оркестровки / Н. Римский-Корсаков : полн. собр. соч. – М., 1959. – Т. 3. – С. 37–38.

5. *Чайковский, П. И.* Письмо к Н. Ф. фон Мекк / П. И. Чайковский : полн. собр. соч. – М., 1962. – Т. 7. – С. 54–55.

Семінар № 2 (2 гадзіны)

1. Мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці групы лабіяльных інструментаў.

2. Мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці групы язычковых інструментаў.

3. Мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці групы саксафонаў.

4. Мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці групы характарных і асноўных амбушурных медных духавых інструментаў.

5. Група ўдарных і эпизадычных інструментаў: мастацка-выканальніцкія, тэхнічныя асаблівасці і іх выкарыстанне ў аркестры духавых інструментаў.

Літаратура

1. *Белякович, А. И.* Эволюция, органологические и художественно-выразительные особенности шалюмо как условие и предпосылка рождения кларнета / А. И. Белякович // Сб. науч. тр. по материалам Междунар. науч.-практ. конф. «Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития '2007'». – Одесса, 2007. – История, геология, государств. управление, искусствоведение и архитектура, туризм и рекреация, физическое воспитание и спорт. – С. 75–78.

2. *Вилковир, Е.* Практический курс инструментовки для духового оркестра : учеб. пособие / Е. Вилковир ; ред. Д. Блюм. – М., 1963. – С. 18–47, 144–176, 244–272.

3. *Задачник по инструментовке. Ч. IV* / сост. Е. Макаров. – М., 1954. – С. 3–35.

4. *Инструментовка для духового оркестра : учеб. пособие* / ред.-сост. Б. Т. Кожевников. – М., 1978. – С. 3–4.

5. *Сагеев, Д.* Ръководство по духова оркестрация / Д. Сагеев. – София, 1957. – С. 3–35.

Семінар № 3 (2 гадзіны)

1. Вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці ансамбляў духавых інструментаў розных складаў (аднайменных, роднасных, змешаных).

2. Вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці аркестраў духавых інструментаў розных складаў (малы медны, вялікі медны, малы змешаны, вялікі змешаны).

3. Асноўныя падыходы да вывучэння мастацка-выразнага і творча-выканальніцкага аналізу партытур для розных складаў ансамбляў і аркестраў духавых і ўдарных інструментаў.

Літаратура

1. Дунаев, Л. Творческое наследие Н. П. Иванова-Радкевича – новый этап в развитии инструментовки для духового оркестра / Л. Дунаев // В помощь военному дирижеру. – М., 1974. – Вып. XIV. – С. 7–61.

2. Карс, А. История оркестровки : пер. с англ. / А. Карс. – М., 1989. – С. 168–186.

3. Коротеев, А. Л. Перспективные направления подготовки кадров с целью эффективной реализации социокультурных функций духового искусства в условиях трансформирующейся экономики и формирующихся рыночных отношений / А. Л. Коротеев // Чалавек. Культура. Інфарматыка: матэрыялы навук.-практ. канф., Мінск, 7–8 снеж. 1999 г. / БелДШК ; адк. рэд. і аўтар праграммы Л. І. Ракавецкая. – Мінск, 2002. – С. 14–18.

4. Пистон, У. Оркестровка : учеб. пособие / У. Пистон ; пер. с англ. К. Иванова. – М., 1990. – С. 112–296.

5. Сальников, Г. Переложение симфонических произведений / Г. И. Сальников // Инструментовка для духового оркестра : учеб. пособие ; ред.-сост. Б. Т. Кожевников. – М., 1978. – С. 154–185.

6. Щедрин, Б. Некоторые вопросы музыкального языка концертных сочинений советских композиторов для духового оркестра 60–70 годов / Б. Щедрин // В помощь военному дирижеру. – М., 1975. – Вып. XVI. – С. 77–122.

7. Щедрин, Б. Новое в музыкальном языке произведений для духового оркестра / Б. Щедрин // В помощь военному дирижеру. – М., 1979. – Вып. XVIII. – С. 41–87.

Тэматыка семінарскіх заняткаў для студэнтаў факультэта завочнага навучання па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках), напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-02 Народная творчасць (інструментальная музыка), спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02 Інструментальная музыка духавая.

Семінар (2 гадзіны)

1. Тэрміналогія вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка», навуковыя метады даследавання, сувязь з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі.

2. Інструменты, якія транспануюць: сутнасць, класіфікацыя, строй, натацыя ў працэсе інструментоўкі.

3. Тыпалогія, дынаміка-акустычныя асаблівасці, састаўныя часткі, мастацка-выканальніцкія і тэхнічныя асаблівасці духавых і ўдарных інструментаў.

4. Вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці ансамбляў духавых інструментаў розных складаў (аднайменных, роднасных, змешаных).

5. Вызначэнне, тыпалогія, функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці аркестраў духавых інструментаў розных складаў (малы медны, вялікі медны, малы змешаны, вялікі змешаны).

6. Асноўныя падыходы да вывучэння мастацка-выразнага і творча-выканальніцкага аналізу партытур для розных складаў ансамбляў і аркестраў духавых і ўдарных інструментаў.

Літаратура

1. *Вилковир, Е.* Практический курс инструментовки для духового оркестра : учеб. пособие / Е. Вилковир ; ред. Д. Блюм. – М., 1963. – С. 18–47, 144–176, 244–272.

2. *Дунаев, Л.* Творческое наследие Н. П. Иванова-Радкевича – новый этап в развитии инструментовки для духового оркестра / Л. Дунаев // В помощь военному дирижеру. – М., 1974. – Вып. XIV. – С. 7–61.

3. Задачник по инструментовке. Ч. IV / сост. Е. Макаров. – М., 1954. – С. 3–35.

4. Инструментовка для духового оркестра : учеб. пособие / ред.-сост. Б. Т. Кожевников. – М., 1978. – С. 3–4.

5. *Карс, А.* История оркестровки : пер. с англ. / А. Карс. – М., 1989. – С. 168–186.

6. *Коротеев, А. Л.* Перспективные направления подготовки кадров с целью эффективной реализации социокультурных функций духового искусства в условиях трансформирующейся экономики и формирующихся рыночных отношений / А. Л. Коротеев // Чалавек. Культура. Інфарматыка : матэрыялы навук.-практ. канф., Мінск, 7–8 снеж. 1999 г. / БелДППК ; адк. рэд. і аўтар прадмовы Л. І. Ракавецкая. – Мінск, 2002. – С. 14–18.

7. *Пистон, У.* Оркестровка : учеб. пособие / У. Пистон ; пер. с англ. К. Иванова. – М., 1990. – С. 112–296.

8. *Щедрин, Б.* Некоторые вопросы музыкального языка концертных сочинений советских композиторов для духового оркестра 60–70 годов / Б. Щедрин // В помощь военному дирижеру. – М., 1975. – Вып. XVI. – С. 77–122.

9. *Щедрин, Б.* Новое в музыкальном языке произведений для духового оркестра / Б. Щедрин // В помощь военному дирижеру. – М., 1979. – Вып. XVIII. – С. 41–87.

Метадычныя ўказанні па падрыхтоўцы да семінараў вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка»

Для студэнтаў дзённай і завочнай форм навучання па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках), напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-02 Народная творчасць (інструментальная музыка), спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02 Інструментальная музыка духавая.

Падчас падрыхтоўкі матэрыялаў да семінарскіх заняткаў па вучэбнай дысцыпліне «Інструментазнаўства і інструментоўка» студэнты павінны ўлічваць наступныя патрабаванні:

1) своєчасова атрымаць неабходныя пытанні чарговага семінара і арганізаваць самападрыхтоўку да чарговага семінара;

2) падчас падрыхтоўкі карыстацца матэрыяламі вучэбна-метадычнага комплексу і лекцыйнага курса ў электронным выглядзе ў фондзе бібліятэкі навучальнай установы, а таксама асабістым канспектам лекцый, прапанаваным спісам неабходнай літаратуры;

3) падчас вывучэння неабходнай літаратуры выканаць неабходныя запісы ў асабістым канспекце;

4) з мэтай засваення неабходных ведаў, практычных навыкаў і ўменняў аб функцыянальных і мастацка-выканальніцкіх асаблівасцях духавых і ўдарных інструментаў паўтарыць матэрыял аб сутнасці сусветна вядомых сістэм Маёна, Хорнбостэля – Закса, сістэмы, якая ўлічвае тэсітуру гучання духавых інструментаў, якія транспануюць, і распрацаваць адпаведныя тэсты па вызначэнні інтэрвалаў транспазіцыі для інструментаў, якія транспануюць;

5) з мэтай засваення неабходных ведаў, практычных навыкаў і ўменняў аб функцыянальных і мастацка-выканальніцкіх асаблівасцях асноўных тыпавых складаў ансамбляў духавых ці ўдарных інструментаў скласці спіс аднайменных, роднасных, змешаных складаў з адзначэннем варыянтаў і камбінацый інструментарыя і напісаць характарыстыкі гучання адзначаных складаў ансамбляў;

6) з мэтай засваення неабходных ведаў, практычных навыкаў і ўменняў аб функцыянальных і мастацка-выканальніцкіх

асаблівасцях асноўных складаў аркестраў духавых і ўдарных інструментаў класці спіс варыянтаў і камбінацый інструментарыя малога меднага, вялікага меднага, малога змешанага, вялікага змешанага аркестраў і напісаць характарыстыкі гучання адзначаных складаў аркестраў;

7) памятаць аб тым, што незадавальняючыя адказы на семінары ці пропускі гэтых заняткаў патрабуюць дадатковай адпрацоўкі матэрыялу семінара.

Выкарыстанне тэхнічных сродкаў па вучэбнай дысцыпліне «Інструментазнаўства і інструментоўка»

Для студэнтаў факультэта музычнага мастацтва і студэнтаў факультэта завочнага навучання Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-18 01 01 Народная творчасць (па напрамках), напрамку спецыяльнасці 1-18 01 01-02 Народная творчасць (інструментальная музыка), спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02 Інструментальная музыка духавая.

У працэсе вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» выкарыстоўваюцца наступныя матэрыялы:

1) музычныя фанаграмы з аўдыязапісамі гучання асобных духавых, ударных музычных інструментаў, розных складаў ансамбляў і аркестраў духавых, ударных музычных інструментаў;

2) музычныя фрагменты з запісамі гучання асобных духавых, ударных музычных інструментаў, розных складаў ансамбляў і аркестраў духавых, ударных музычных інструментаў на CD (The Essential Steven Mead – Euphonium. QPRL 095D, 1998 Polyphonic Reproductions Ltd. 77–79 Dudden Hill Lane, London NW10 1BD, total time: 73,26; ORATION Steven Mead – Euphonium. QPRL 209D, Polyphonic Reproductions Ltd. PO Box 19292, London NW10 9WP, England, total time: 73,28; B medium, ODDCD42, C & R Warner / Chappell Music Norway 2000, total time: 71,38; Demo-CD Eine Broschüre mit verkleinerten Direktions-stimmen informiert über diese und weitere meiner Kompositionen und Bearbeitungen. Musikverlag Bruno Sulzbacher A-4582, total time: 78,58; CD «Образцовый детский духовой

оркестр Поречской детской музыкальной школы», 2006, агульнае гучанне: 39,37);

3) відэафільм «Musik in Bewegung. Europas blaskapellen im Steirischen Schilcherland» (ORF-Steiermark, Marburgerstr. 20-8042 Graz. Sendug von 2. Juli 2000; агульнае гучанне: 60 хвілін);

4) відэафільм «Фанфары Ялты». Міжнародны фестываль духовай музыкі імяні Василя Соколіка». O-socolik.info;

5) DVD Духовай квінтэт «New life brass». 3 ноября 2012 года. Ерэванская дзяржаўная кансерваторыя ім. Камітаса. Зал опернай студыі ім. Л. Сарьяна;

6) DVD «Оркестр курсантов московской военной консерватории». «The Cadets orchestra of Moscow military conservatore». P&C 2010 «Капельмейстер». КОР 060/.

7) DVD + CD «The Development of the Hungary and the Central Eastern European WASBE Affiliate 2003–2018 festivals, competitions, conferences, symposiums, master classes, mtdia.

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. *Браславский, Д. А.* Аранжировка музыки для танцев / Д. А. Браславский. – М. : Сов. Россия, 1977. – 96 с.

2. *Вилковир, Е.* Практический курс инструментовки для духового оркестра : учеб. пособие / Е. Вилковир ; ред. Д. Блюм. – М. : Госмузиздат, 1963. – 301 с.

3. *Глинка, М.* Заметки об инструментовке / М. Глинка // Полн. собр. соч. – М., 1973. – Т. I. – С. 47–51.

4. *Зудин, Н.* Пособие по инструментовке для духового оркестра / Н. Зудин, Б. Кожевников. – М., 1950. – С. 3–6.

5. Инструментоведение и инструментовка. Инструментоведение, часть I (инструменты духовых, эстрадных оркестров и ансамблей) : метод. указания / сост. А. Л. Коротеев. – Минск : МИК, 1983. – 27 с.

6. Инструментовка для духового оркестра : учеб. пособие / ред.-сост. Б. Т. Кожевников. – М., 1978. – С. 3–4.

7. Инструменты духового оркестра : учеб. пособие / сост. Б. Т. Кожевников. – М. : Музыка, 1984. – 142 с.

8. *Карс, А.* История оркестровки : пер. с англ. / А. Карс. – М., 1989. – С. 168–186.

9. *Клебанов, Д. Л.* Искусство инструментовки : учеб. пособие / Д. Л. Клебанов. – Киев : Музична Україна, 1972. – 315 с.

10. *Коротеев, А. Л.* Духовое искусство Беларуси: жанрово-стилистические поиски и перспективы развития / А. Л. Коротеев // Музыкальное искусство на рубеже столетий : материалы Междунар. науч. конф. «Музыкальное творчество и XXI век: традиции, новации и перспективы», Минск, 21 апр. 2000 г. ; Белорус. акад. музыки. – Минск, 2000. – С. 41–45.

11. *Коротеев, А. Л.* Проблемы формирования художественно-образного мышления специалистов духового искусства / А. Л. Коротеев // Вестн. Моск. гос. ун-та культуры и искусств. – 2006. – № 2 (14). – С. 152–162.

12. *Коротеев, А. Л.* Трансформация художественно-творческих форм инструментовки и интерпретации произведений духового искусства в условиях глобализации культуры (белорусские народные и современные оркестровые духовые инструменты) / А. Л. Коротеев // Сб. науч. тр. по материалам Между-

нар. науч.-практ. конф. «Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте '2007». – Одесса, 2007. – Т. 16. История и архитектура, государственное управление, физическое воспитание и спорт, туризм и рекреация. – С. 26–34.

13. *Карацееў, А. Л.* Папуры / А. Л. Карацееў // Энцыкл. літаратуры і мастацтва Беларусі. – Мінск, 1987. – Т. 4. – С. 175.

14. *Карацееў, А. Л.* Духавы аркестр / А. Л. Карацееў // Энцыкл. літаратуры і мастацтва Беларусі. – Мінск, 1984. – Т. 2. – С. 382–383.

15. *Кунин, Э.* Секреты ритмики в джазе, рок- и поп-музыке / Э. Кунин. – М. : Мега-Сервис, 1997. – 53 с.

16. *Пистон, У.* Оркестровка : учеб. пособие / У. Пистон ; пер. с англ. К. Иванова. – М. : Сов. композитор, 1990. – 464 с.

17. *Хаханян, Х. М.* Духовой оркестр / Х. М. Хаханян. – М. : Сов. Россия, 1974. – 112 с. – (Б-ка «В помощь художественной самодеятельности»).

18. *Черных, А.* Советское духовое инструментальное искусство : справочник / А. Черных. – М. : Сов. композитор, 1989. – 320 с.: ил.

Додатковая

1. *Белякович, А. И.* Эволюция, органо-логические и художественно-выразительные особенности шалюмо как условие и предпосылка рождения кларнета / А. И. Белякович // Сб. науч. тр. по материалам Междунар. науч.-практ. конф. «Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития '2007». – Одесса, 2007. – История, геология, государств. управление, искусствоведение и архитектура, туризм и рекреация, физическое воспитание и спорт. – С. 75–78.

2. *Вискова, И.* Новая терминология в исполнительской практике на деревянных духовых инструментах / Ирина Вискова // Муз. акад. – 2009. – № 1. – С. 154–158. – (Исполнительство. История и теория исполнительства).

3. *Горват, I.* Основі джазової інтерпретації / I. Горват, I. Вассербергер. – Киев : Музична Україна, 1980. – 119 с.

4. *Гром, У. М.* Школа ігры на беларускіх народных духавых інструментах : у 2 ч. : вучэб.-метада. дапам. / У. М. Гром,

А. Я. Крамко, І. А. Мангушаў. – Мінск, 2005. – Ч. 2. Ансамблевае выкананне. – С. 30–32, 48–51, 131–132, 181–212.

5. Дунаев, Л. Творческое наследие Н. П. Иванова-Радкевича – новый этап в развитии инструментовки для духового оркестра / Л. Дунаев // В помощь военному дирижеру. – М., 1974. – Вып. 14. – С. 7–61.

6. Жанры музыкального искусства : метод. рекомендации / сост. Н. А. Леонюк. – Брест : БрГУ им. А. С. Пушкина, 2007. – 30 с.

7. Задачник по инструментовке / сост. Е. Макаров. – М., 1954. – Ч. 4. – С. 3–35.

8. Инструментовка музыкальных произведений для эстрадного инструментального состава типа «Комбо», духового и эстрадного оркестра : примерная программа и метод. указания / сост.: А. Л. Коротеев, С. Н. Янкович. – Минск, 1987. – С. 3–20.

9. Коротеев, А. Л. Историко-художественная рефлексия жанрово-стилистических поисков композиторов (народно-инструментальное, ансамблевое и оркестровое исполнительство на духовых инструментах в Беларуси) / А. Л. Коротеев // Культура творчества: опыт, методология, рефлексия: материалы Междунар. науч. конф., посвящ. IV Междунар. дню философии, проводимому под эгидой ЮНЕСКО, г. Минск, 17–18 нояб. 2005 г. / Ин-т парламентаризма и предпринимательства, БИП – институт правоведения. – Минск, 2005. – С. 65–66.

10. Коротеев, А. Л. Функциональные и этноорганологические особенности белорусских народных духовых инструментов / А. Л. Коротеев // X Міжнар. Кірыла-Мяфодзіеўскія чытанні, прысвеч. Дням славянскага пісьменства і культуры, Мінск, 24–25 мая 2004 г. / рэдкал.: М. А. Бяспалая (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск, 2005. – С. 66–72.

11. Нежинский, О. М. Детский духовой оркестр / О. М. Нежинский. – М. : Музыка, 1989. – 128 с. : ноты. – (Худож. самодият.).

12. Некрасова, Г. В. Камерная музыка для духовых инструментов с фортепиано (исторический обзор и некоторые вопросы интерпретации) / Г. В. Некрасова // Обучение и воспитание художественно одаренных детей и молодежи : проблемы психологии, педагогики, методики : материалы Междунар. науч.

конф. «Музыкальное воспитание и образование», 9–12 янв. 2001 г., г. Минск. – Минск, 2001. – С. 104–116.

13. *Попова, Т. В.* О музыкальных жанрах / Т. В. Попова. – М. : Просвещение, 1981. – 46 с.

14. *Римский-Корсаков, Н.* Основы оркестровки / Н. Римский-Корсаков // Полн. собр. соч. – М., 1959. – Т. 3. – С. 37–38.

15. *Сагеев, Д.* Ръководство по духовна оркестрация / Д. Сагеев. – София, 1957. – С. 3–35.

16. *Чайковский, П. И.* Письмо к Н. Ф. фон Мекк / П. И. Чайковский // Полн. собр. соч. – М., 1962. – Т. 7. – С. 54–55.

17. *Цуккерман, В. А.* Произведения для духового оркестра / В. А. Цуккерман // Очерки советского музыкального творчества / редкол.: Б. В. Асафьев, А. А. Альшванг, И. Ф. Бэлза [и др.]. – М. ; Л., 1947. – Т. I. – С. 277–319.

18. *Щедрин, Б.* Некоторые вопросы музыкального языка концертных сочинений советских композиторов для духового оркестра 60–70 годов / Б. Щедрин // В помощь военному дирижеру. – М., 1975. – Вып. 16. – С. 77–122.

19. *Щедрин, Б.* Новое в музыкальном языке произведений для духового оркестра / Б. Щедрин // В помощь военному дирижеру. – М., 1979. – Вып. 18. – С. 41–87.

20. *Яканюк, Н. П.* Інструментазнаўства і інструментоўка для ансамбляў і аркестраў беларускіх народных інструментаў : вучэб.-метаад. дапам. / Н. П. Яканюк, М. Л. Кузьмініч. – Мінск : Беларус. ун-т культуры, 2001. – 230 с.

21. *Orchester-Instrumente. Yamaha mit BG zubenor. Preisliste 2001-D.* – GmbH.: Yamaha Europa GmbH, 2001. – 70 p.

22. *Yamaha wind instruments.W-210R3.* 01320. Printed in Japan. – 30 p.

23. *Yamaha wind instruments.W-225R7.* (P10018999) 01320. Printed in Japan, 2006. – 38 p.

24. *Yamaha 100 Series Instruments. Starting Out Right! TW-41.523491B.* Printed in Japan. – 6 p.

25. *Suppan Wolfgang. Blasmusikforschung seit 1966. Eine Bibliographie = Wind music research since 1966. A Bibliography / Herausgegeben von / edited by: Bernhard Habla.* – Tutzing : Verlegt bei Hans Schneider, 2003. – 156 p.

Рэкамендаваныя сродкі дыягностыкі

Для дыягностыкі прафесійных кампетэнцый, выяўлення ўзроўню засваення ведаў і ўменняў па вучэбнай дысцыпліне «Інструментазнаўства і інструментоўка» рэкамендаваны наступны інструментарый:

- падрыхтоўка пісьмовых кантрольных работ (заданняў);
- напісанне рэфератаў па асобных раздзелах дысцыпліны;
- састаўленне варыянтаў індывідуальнага плана работы выкладчыка навучальнай установы па падрыхтоўцы выканаўцаў на духавых і ўдарных інструментах;
- састаўленне варыянтаў інструментоўкі твораў для аркестра, ансамбля духавых і ўдарных інструментаў з мэтай засваення тэарэтычных ведаў і творча-практычных навыкаў інструментоўкі з улікам асаблівасцей духавых і ўдарных інструментаў;
- напісанне дакладаў на навуковыя канферэнцыі па асобных тэмах дысцыпліны;
- франтальнае вуснае апытанне студэнтаў на семінарах па тэмах дысцыпліны.

Патрабаванні па выкананні самастойных заняткаў

Для ажыццяўлення самастойнай падрыхтоўкі студэнтам, з мэтай засваення неабходных матэрыялаў вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка», прапануюцца наступныя практычныя заняткі:

1) у працэсе выбару музычнага твора для адпаведнай адаптацыі і інструментоўкі вызначыць яго дакладны характар з мэтай размеркавання мастацка-выразных і тэхнічна-выканальніцкіх сродкаў;

2) зрабіць музыказнаўчы і выканальніцкі аналіз вызначанага для інструментоўкі музычнага твора, скласці спіс мяркуемага адпаведнага музычна-інструментальнага арсенала з улікам неабходнай танальнасці і тэсітуры гучання твора;

3) напісаць характарыстыкі духавых інструментаў з улікам іх функцыянальных і мастацка-выканальніцкіх асаблівасцей (лабіяльныя ці флейтавыя; язычковыя; амбушурныя ці мушкетковыя);

4) напісаць характарыстыкі ўдарных інструментаў з улікам іх функцыянальных і мастацка-выканальніцкіх асаблівасцей (ідэяфоны; мембранафоны);

5) вызначыць інтэрвал транспазіцыі для інструментаў, якія транспануюць;

6) скласці спіс асноўных тыпавых складаў ансамбляў духавых ці ўдарных інструментаў (аднайменныя, роднасныя, змешаныя) і напісаць характарыстыкі іх гучання;

7) адзначыць функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці ансамбляў духавых, ударных інструментаў, напісаць прыклады іх выкарыстання ў сучаснай айчыннай ці сусветнай выканальніцкай практыцы;

8) адзначыць функцыянальныя, мастацка-выканальніцкія асаблівасці аркестраў духавых і ўдарных інструментаў, напісаць прыклады іх выкарыстання ў сучаснай айчыннай ці сусветнай выканальніцкай практыцы;

9) напісаць прыклады размеркавання галасоў у ансамблях духавых і ўдарных інструментаў у адпаведнасці з іх нотаграфічным афармленнем;

10) напісаць прыклады размеркавання галасоў у аркестрах духавых і ўдарных інструментаў у адпаведнасці з іх нотаграфічным афармленнем.

Метады і тэхналогіі навучання

З мэтай засваення матэрыялу вучэбнай дысцыпліны «Інструментазнаўства і інструментоўка» прадугледжаны прагрэсіўныя метады і тэхналогіі навучання: наглядныя метады, выкарыстанне відэа- і аўдыяматэрыялаў, наглядных дапаможнікаў і інш. Таксама для арганізацыі самастойнай работы студэнтам прапануецца спіс асноўнай і дадатковай літаратуры.

Вучэбнае выданне

ІНСТРУМЕНТАЗНАЎСТВА І ІНСТРУМЕНТОЎКА

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
на вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці 1-18 01 01
Народная творчасць (на напрамках), напрамку спецыяльнасці
1-18 01 01-02 Народная творчасць (інструментальная музыка),
спецыялізацыі 1-18 01 01-02 02 Інструментальная музыка духавая*

Карэктар В. Б. Кудласевіч
Тэхнічны рэдактар А. У. Гіцкая

Падпісана ў друк 2020. Фармат 60x84 ¹/₁₆.
Папера офісная. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 1,91. Ул.-выд. арк. 1,29. Тыраж экз. Заказ .

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/177 ад 12.02.2014.
ЛП № 02330/456 ад 23.01.2014.
Вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск.